

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 492/2024-62

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a zo sudcov Jany Baricovej a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom Mgr. Andrejom Gubom, LL.M., Šoltésovej 14, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Nové Zámky v konaní vedenom pod sp. zn. 16D/1585/2015 takto

rozhodol:

- Postupom Okresného súdu Nové Zámky v konaní vedenom pod sp. zn. 16D/1585/2015 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Okresnému súdu Nové Zámky **prikazuje** v konaní vedenom pod sp. zn. 16D/1585/2015 konať bez zbytočných prietahov.
- Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadost'učinenie **4 000 eur**, ktoré **je** mu Okresný súd Nové Zámky **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Okresný súd Nové Zámky **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **856,75 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

- Sťažovateľ označený v záhlaví tohto nálezu sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 14. júna 2024 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie svojej veci bez

zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v napadnutom konaní označenom v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľ navrhuje uloženie príkazu okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov a priznanie finančného zadosťučinenia 12 000 eur, ako aj náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a vyžiadaného súdneho spisu vyplýva, že sťažovateľ je účastníkom konania o dedičstve vedeného okresným súdom v dedičskej veci po poručiťke [REDAKOVANÉ]. Napadnuté konanie bolo začaté uznesením okresného súdu č. k. 16D/1585/2015-4 z 12. januára 2016. Uznesením okresného súdu č. k. 16D/1585/2015-5 z 12. januára 2016 bol notár Mgr. Peter Danczi ako súdny komisár poverený na vykonanie potrebných úkonov vo veci prejednania dedičstva po poručiťke.

3. Dňa 19. februára 2016 uskutočnil notár predbežné vyšetrenie a zároveň vyžiadal podklady k dedičskému konaniu.

4. Pojednávanie, ktoré sa konalo 20. apríla 2016, bolo notárom odročené na neurčito z dôvodu ustanovenia súdneho znalca na určenie ceny nehnuteľností patriacich do dedičstva.

5. Okresný súd uznesením č. k. 16D/1585/2015-35 z 27. novembra 2023 ustanovil súdneho znalca na vypracovanie znaleckého posudku na stanovenie všeobecnej ceny nehnuteľností patriacich do dedičstva. Znalecký posudok bol vyhotovený 12. januára 2024 a uznesením č. k. 16D/1585/2015-68 z 9. februára 2024 priznal súdnemu znalcovi odmenu za vypracovanie znaleckého posudku; zároveň boli týmto uznesením účastníci konania vyzvaní na zloženie doplatku na trovy spojené s vyhotovením znaleckého posudku.

6. Vyporiadanie medzi dedičmi bolo vykonané uznesením okresného súdu č. k. 16D/1585/2015-79 z 26. apríla 2024, proti ktorému podal účastník konania 20. júna 2024 odvolanie, následne bolo 10. júla 2024 doručované na vyjadrenie ostatným účastníkom konania. Sťažovateľ sa k odvolaniu vyjadril podaním 24. júla 2024, ktoré bolo doručované účastníkom konania na vedomie 14. augusta 2024.

7. Spis bol predložený na rozhodnutie o odvolaní Krajskému súdu v Nitre 28. augusta 2024, ktorý uznesením č. k. 8CoD/5/2024-127 z 19. septembra 2024 uznesenie okresného súdu z 26. apríla 2024 zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie.

8. Spis bol okresnému súdu vrátený 30. septembra 2024.

9. Uznesením ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 492/2024 z 3. septembra 2024 bola ústavná sťažnosť sťažovateľa prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Argumentácia sťažovateľa

10. Sťažovateľ namieta, že dedičské konanie je vcelku elementárne, keďže jeho predmetom je prejednanie dedičstva, a to poľnohospodárskych pozemkov a rodinného domu s príľahlými pozemkami. Je neprijateľné, aby takéto konanie nebolo právoplatne ukončené ani osem rokov odo

dňa vydania poverenia notárovi. Sťažovateľ tak stratil dôveru v súdnu moc, ako aj v to, že jeho vec bude spravodlivo prejednaná a rozhodnutá v súlade s princípom právnej istoty.

11. Sťažovateľ argumentuje, že k priet'ahom neprispel, pričom však samotný okresný súd pristúpil k vydaniu uznesenia o ustanovení súdneho znalca až po viac ako siedmich rokoch, a to aj napriek tomu, že už na pojednávaní 20. apríla 2016 bolo ustálené, že dôvodom na odročenie pojednávania je ustanovenie súdneho znalca.

12. Po vydaní uznesenia o priznaní odmeny súdnemu znalcovi nevykonal okresný súd vo veci žiadny úkon, pričom až po dvoch mesiacoch vydal elementárne uznesenie o určení všeobecnej hodnoty majetku poručiťky a o nadobudnutí dedičstva oprávnenými dedičmi. Dňa 6. júna 2024 okresný súd doručil sťažovateľovi oznámenie o tom, že bude vykonaná oprava vydaného uznesenia.

13. Priebeh napadnutého konania nie je podľa sťažovateľa efektívny, pričom objektívne priet'ahy v dedičskom konaní trvajú viac ako 92 mesiacov, t. j. takmer osem rokov, čo nie je z ústavnoprávneho hľadiska akceptovateľné.

14. Priznaním primeraného finančného zadosťučinenia by došlo k zmierneniu následkov, ktoré okresný súd svojim nekonaním pri vedení dedičského konania spôsobil.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

15. Na výzvu ústavného súdu sa k ústavnej sťažnosti vyjadrila podaním sp. zn. Spr 124/2024 z 2. októbra 2024 predsedníčka okresného súdu, ktorá po predložení prehľadu procesných úkonov vykonaných vo veci, ktorý je totožný so zisteniami ústavného súdu, zdôraznila, že zo spisu vyplýva neprimeraná nečinnosť notára v období od pojednávania, ktoré sa uskutočnilo 20. apríla 2016, do 27. novembra 2023, keď bolo vydané uznesenie o ustanovení súdneho znalca.

16. Uvedená nečinnosť však bola ovplyvnená aj objektívnymi okolnosťami, a to vyhlásenou mimoriadnou situáciou v súvislosti s pandemiou ochorenia COVID-19, ktorá spôsobila, že v období od marca 2020 až do marca 2022 sa vykonávali úkony za prítomnosti strán či účastníkov konania len v obmedzenom rozsahu.

17. Už uvedená skutočnosť mala priamy vplyv na dĺžku konania vrátane zaťažnosti notára, a to v dôsledku toho že v období pandémie bol výraznejšie zaťažený nápadom vecí. V rokoch 2021 až 2022 predstavoval priemerný nápad na okresnom súde 2489 vecí ročne, pričom v najviac kritickom roku 2021 došlo k nárastu nápadu približne o 500 vecí za rok, čo nebolo možné pri obmedzenej možnosti pojednávania zvládnuť.

18. V závere predsedníčka okresného súdu vyjadrila nesúhlas s požadovanou sumou finančného zadosťučinenia, keďže sťažovateľ mohol poukázať na nečinnosť notára prostredníctvom sťažnosti priamo na okresnom súde.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

19. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon

o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podania okresného súdu a obsahu ústavnej sťažnosti sťažovateľa, berúc do úvahy skutočnosti vyplývajúce z predmetného spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie, dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

20. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

21. V súvislosti so skutočnosťou, že sťažovateľ ústavnou sťažnosťou napáda dedičské konanie a v rámci neho aj postup notára povereného rozhodnutím vo veci, ústavný súd konštatuje, že už v rámci svojej predchádzajúcej činnosti judikoval, že úkony notára ako súdneho komisára v konaní o dedičstve sú úkonmi súdu, a preto aj nimi možno spôsobiť zbytočné prietahy, za ktoré nesie zodpovednosť všeobecný súd (m. m. II. ÚS 223/08, II. ÚS 727/2014, IV. ÚS 195/2022).

22. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania (resp. strany v spore) a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k obsahovo totožnému právu na prejednanie záležitosti v primeranej lehote ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

23. Pri posudzovaní prvého kritéria – zložitosti veci dospel ústavný súd k záveru, že rozhodovanie vo veci prejednaní dedičstva nemožno bez ďalšieho považovať za právne zložitú, keďže vymedzená agenda je upravená stabilnou rozhodovacou činnosťou všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 246/2022). Berúc do úvahy konkrétne okolnosti prejednávaného prípadu, ústavný súd konštatuje, že predmet sporu sa v tomto prípade nevyznačuje ani faktickou zložitosťou. V súvislosti so stanovením všeobecnej hodnoty dedičstva síce bol ustanovený súdny znalec, no znalecký posudok bol predložený v relatívne krátkom čase necelých dvoch mesiacov od ustanovenia súdneho znalca, čo nesvedčí o závere o faktickej zložitosti veci.

24. V kontexte druhého kritéria, ktorým je správanie sťažovateľa ako účastníka dedičského konania, ústavný súd konštatuje, že na predĺžení napadnutého konania sa sťažovateľ svojím správaním nepričinil.

25. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, bol postup okresného súdu v napadnutom konaní. Ústavný súd pritom vychádzal zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou,

teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

26. Zo spisového prehľadu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie okresného súdu ústavný súd identifikoval dlhšie obdobie absolútnej nečinnosti okresného súdu, a to od apríla 2016, keď bolo pojednávanie odročené z dôvodu ustanovenia súdneho znalca na určenie ceny nehnuteľností patriacich do dedičstva, až do novembra 2023, keď došlo k ustanoveniu súdneho znalca na vypracovanie predmetného znaleckého posudku.

27. Postup okresného súdu, ktorý na jednoduchý procesný úkon ustanovenia súdneho znalca potreboval obdobie dlhšie ako sedem rokov, nemožno hodnotiť ako taký, ktorý by smeroval efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov napadnutého konania.

28. Navyše vo veci síce bolo vydané uznesenie o vyporiadaní medzi dedičmi, no v dôsledku následného rozhodnutia odvolacieho súdu sa vec opätovne nachádza na okresnom súde. Napadnuté dedičské konanie tak nie je ani po takmer deviatich rokoch od jeho začatia ukončené ani na súde prvej inštancie, čo nemožno v podmienkach materiálneho právneho štátu akceptovať.

29. Už len pre úplnosť ústavný súd k argumentu predsedníčky okresného súdu, ktorým poukazuje na obdobie pandémie COVID-19, poznamenáva, že pri svojom rozhodovaní prihliada i na objektívnu skutočnosť tzv. covidového obdobia (napr. m. m. I. ÚS 504/2020, I. ÚS 550/2020, I. ÚS 42/2020 či I. ÚS 109/2021). Na druhej strane s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prejednávanej veci treba zdôrazniť, že existencia pandémie nemohla mať objektívne vzhľadom na charakter procesného úkonu, o ktorý v sledovanom období išlo (ustanovenie súdneho znalca), ktorý si nevyžadoval nariadenie pojednávania, zásadný vplyv na nečinnosť okresného súdu. Navyše obdobie nečinnosti okresného súdu (2016 až 2023) výrazne presiahlo tzv. pandemické obdobie rokov 2020 až 2022.

30. V súvislosti s obranou okresného súdu, ktorou predsedníčka okresného súdu poukazuje na enormnú zaťaženosť notára v súvislosti s dôsledkami tzv. covidového obdobia, ústavný súd napriek pochopeniu organizačných a personálnych ťažkostí pripomína, že otázka množstva vecí, personálne a organizačné problémy súdu či iného orgánu verejnej moci, v ktorého právomoci je rozhodovanie vo veci, hoci vyvolané objektívnymi okolnosťami, nie sú v kontexte ustálenej rozhodovacej praxe ESLP ani rozhodovacej praxe ústavného súdu v zásade ústavne významné pre posúdenie toho, či v konaní pred príslušným orgánom verejnej moci k zbytočným prieťahom došlo.

31. V konklúzii uvedeného ústavný súd uzatvára, že dlhodobou nečinnosťou okresného súdu v napadnutom konaní presahujúcou obdobie 7 rokov, pričom napadnuté konanie nie je ani po takmer 9 rokoch od jeho začatia právoplatne skončené, došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prieťahov, ako aj práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.

Príkaz konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

32. V nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu ústavný súd v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom konaní, ktoré v čase

rozhodovania ústavného súdu nebolo právoplatne skončené, pričom vec prejednaná dedičstva sa v súčasnosti nachádza po rozhodnutí odvolacieho súdu opätovne na súde prvej inštancie, konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

33. Sťažovateľ navrhol priznať mu finančné zadosťučinenie v sume 12 000 eur.

34. Zohľadniac konkrétne okolnosti posudzovanej veci, majúc na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie ujmy pocitovanej z porušenia základných práv a slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, prihliadajúc na dlhšie obdobie absolútnej nečinnosti okresného súdu, povahu a rozsah práv sťažovateľa, ktoré boli porušené, predmet konania, ako aj jeho význam pre sťažovateľa, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia sťažovateľovi v sume 4 000 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Vzhľadom na priznanie finančného zadosťučinenia v sume 4 000 eur oproti sťažovateľom navrhovanej sume 12 000 eur vo zvyšnej časti ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

35. Argument o znížení sumy primeraného finančného zadosťučinenia s prihliadnutím na skutočnosť, že sťažovateľ neupozornil okresný súd na nečinnosť notára prostredníctvom sťažnosti, nemožno akceptovať. Ústavný súd v tomto smere akcentuje, že priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zakladá povinnosť (nie právo) súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo (m. m. II. ÚS 21/01, I. ÚS 251/05). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník (strana sporu) obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza najmä zo zásady vyplývajúcej z čl. 17 a § 157 ods. 1 Civilného sporového poriadku a nemôže byť podmienená procesnou aktivitou sporovej strany či účastníka konania.

36. Navyše, poukazujúc predovšetkým na relevantnú judikatúru ESĽP [rozsudky ESĽP vo veciach Ištván a Ištvánová proti Slovenskej republike z 12. 6. 2012, Komanický (č. 6) proti Slovenskej republike z 12. 6. 2012, Bednár proti Slovenskej republike z 8. 10. 2013, Klinovská proti Slovenskej republike z 8. 10. 2013, Csákó proti Slovenskej republike z 25. 6. 2013, Sika (č. 7) proti Slovenskej republike z 25. 6. 2013, Untermayer proti Slovenskej republike z 9. 7. 2013], sťažnosť predsedovi všeobecného súdu podľa § 62 a nasl. zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nemožno považovať za efektívny právny prostriedok nápravy porušenia práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru (m. m. IV. ÚS 594/2020). Z uvedeného dôvodu nemožno skutočnosť podania či nepodania sťažnosti predsedovi všeobecného súdu považovať ani za okolnosť majúcu pre stanovenie sumy primeraného finančného zadosťučinenia rozhodujúci význam.

VI.

Trovy konania

37. O náhrade trov konania ústavný súd rozhodol podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde a z titulu trov právneho zastúpenia priznal sťažovateľovi sumu 856,75 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

38. Pri vyčíslení náhrady trov konania ústavný súd vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Advokátovi patrí náhrada trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2024 (príprava a prevzatie právneho zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) v hodnote dvakrát 343,25 eur a režijný paušál dvakrát po 13,73 eur, t. j. spolu suma 713,96 eur. Ústavný súd priznanú odmenu zvýšil o 20 % daň z pridanej hodnoty vzhľadom na skutočnosť, že právny zástupca sťažovateľa je jej platiteľom (§ 18 ods. 3 vyhlášky), priznaná náhrada tak predstavuje sumu celkom 856,75 eur.

39. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

VII.

40. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. októbra 2024

Miloš Maďar
predseda senátu